

“ ESTIMULACIÓ DEL LLENGUATGE ORAL EN INFANTIL ”

CURS 2021-2022

*Pilar Martín Alegre
Isabel Llinares Oltra*

1. JUSTIFICACIÓ DEL PROGRAMA:

La justificació d'aquest programa de prevenció i estimulació del llenguatge es fonamenta en la clara relació que hi ha entre el llenguatge i la categorització de conceptes, la interiorització del món extern i la capacitat d'anàlisi i síntesi que permet al xiquet/a l'acumulació de records e informació. La conducta humana està basada tant en el llenguatge oral com en el llenguatge intern, processos que ajuden a l'organització del seu comportament i al coneixement de les seues emocions.

Des d'aquest programa volem treballar l'estimulació del llenguatge oral al segon cicle d'Educació Infantil des d'entorns inclusius, potenciant sempre les capacitats comunicatives del nostre alumnat d'acord amb les seues característiques y necessitats.

L'anomenat programa es sustenta en l'article 42, punt 3 de l'Ordre 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió, a on s'indica que *“El mestre/a especialista d'Audició i Llenguatge té les funcions d'assessorar el personal docent d'Educació Infantil en el disseny, la implementació i el seguiment dels programes d'estimulació del llenguatge oral dirigits a tot l'alumnat .”*

Paraules clau d'aquest Projecte

**Joc
Motivació
Inclusió
Ritme corporal
Articulació
Comprensió
Expressió oral**

2. INTRODUCCIÓ

La tasca de la mestra d'Audició i Llenguatge del Centre es centra prioritàriament a l'àmbit de la comunicació, el llenguatge i la parla des d'una perspectiva educativa vinculada al currículum. Enguany , davant la situació de pandèmia viscuda, el seu assessorament tindrà com a principal objectiu previndre i rehabilitar les possibles dificultats originades a l'àrea del llenguatge i la comunicació oral, oferint mesures d'aprenentatge intensiu i millora de la competència lingüística a l'alumnat que puga manifestar dificultats personals i/o escolars.

Aquestes funcions es concreten de la següent manera:

- Proporcionant orientacions i aclarint dubtes.
- Col.laborant en l'elecció d'activitats i materials audivisuals en cas de possibles confinaments a casa.
- Col.laborant en l'elecció de plataformes web i elaboració de materials.
- Proporcionant consignes per a les famílies.
- Evaluant i millorant el programa d'acord les necessitats.

Setmanalment, la mestra d 'Audició i Llenguatge tindrà reunions alternatives amb les tutores dels diferents nivells d'educació infantil amb l'objectiu de coordinar les anomenades funcions i complir els protocols de seguretat.

3. OBJECTIUS DEL PROGRAMA:

- * Previndre possibles alteracions lingüístiques.
- * Potenciar els mecanismes bàsics del llenguatge: audició, veu i articulació.
- * Establir l'adquisició de les dimensions del llenguatge: forma, contingut i ús.
- * Afavorir el desenvolupament dels processos de comprensió i producció lingüística per compensar o paliar diferències originades per desigualtats socioeconòmiques, culturals, digitals, així com aquelles originades pel confinament viscut el curs passat.
- * Crear i estimular el desenvolupament de situacions de comunicació respectant les normes pròpies de la comunicació, sempre utilitzant el conte, el joc, la cançó...com estratègies lúdiques i creatives del llenguatge.
- * Detectar dificultats lingüístiques, sobre tot, als grups d'Educació Infantil 5 anys.

4. ÀREES DEL LLENGUATGE:

El programa comprén els diferents aspectes o àrees que intervenen en el desenvolupament del llenguatge oral. Aquestos seràn objecte d'estimulació als cursos de 1r, 2n i 3r curs del segon cicle d'Educació Infantil, atenent les necessitats individuals i grupals i tenint com a referència els estadis evolutius dels desenvolupament del llenguatge oral del xiquet/a i el marc legislatiu a nivell curricular.

Les àrees del llenguatge són :

- a. Prerequisits del llenguatge.
- b. Bases anatòmiques-funcionals.
- c. Fonètica-fonològica.
- d. Lèxic-semàntica
- e. Morfosintàctica

f. Pragmàtica

4.1 PREREQUISITS DEL LLENGUATGE:

Per capacitats prèvies podem entendre aquells continguts preverbals sense els quals el desenvolupament oral es veuria limitat.

OBJECTIUS:

- Millorar progressivament el nivell atencional del xiquet/a.
- Identificar objectes, persones, animals així com el vocabulari corresponent als projectes del centre i d'aula.
- Desenvolupar la capacitat de memòria auditiva.
- Repetir oracions de longitud creixent.
- Identificar i reconèixer qualitats sonores.
- Imitar onomatopeies.

4.2 BASES ANATÒMIQUES-FUNCIONALS:

L'emissió de la veu o fonació suposa un fenomen complex en el què estan implicats una sèrie d'òrgans fonadors que actuen baix el control directe del Sistema Nerviós Central, coordinats amb els òrgans de l'audició.

OBJECTIUS:

- Prendre consciència de la respiració nasal.

- Augmentar la capacitat respiratòria.
- Augmentar la intensitat, control i direccionalitat del bufit.
- Treballar la mobilitat, tonicitat i força labial.
- Desenvolupar la mobilitat, l'equilibri, la tonicitat i la força lingual.
- Ser conscient de la relaxació global i segmentària.

4. 3 ÀREA FONÈTICA-FONOLÒGICA.

4.3.1 HABILITATS METAFONOLÒGIQUES: CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

És l'habilitat mental per manipular les unitats que componen en nostre llenguatge: com són els sons de les lletres (consciència fonèmica), les síl·labes (consciència sil·làbica), i les paraules (consciència lèxica). Aquestes habilitats possibiliten un coneixement real del llenguatge i és una de les condicions d'accés a l'adquisició de la lectoescriptura.

OBJECTIUS:

- Desenvolupar en l'alumnat la consciència de que la parla no és un continu, sinó un conjunt de segments.
- Desenvolupar la consciència lexical manipulant paraules dins del context de la frase.
- Desenvolupar la consciència sil·làbica treballant amb les síl·labes com elements consecutius de les paraules.
- Segmentar les paraules en unitats sil·làbiques i jugar amb diverses possibilitats: eliminació, inversió i comparació sil·làbica.

4.3.2 ARTICULACIÓ.

L'articulació és la posició que adopten els òrgans de la boca en el moment de produir un so. Està relacionada amb:

* *El punt d'articulació*: és el lloc on prenen contacte els òrgans que intervenen en la producció d'un so.

* *El mode d'articulació* és la postura que adopten els òrgans que produïxen els sons per l'efecte de l'aire.

Per desenvolupar una articulació adequada cal la maduresa prèvia suficient dels diferents òrgans que intervenen en la fonació: respiració, bufit, força muscular, mobilitat lingual, palatal, discriminació auditiva, etc.

La realització d'activitats diàries que exerciten estos aspectos afavorirà l'adquisició i articulació de tot el sistema fonètic-fonològic de la nostra llengua.

OBJECTIUS:

- Desenvolupar adequadament la posició que adopten els òrgans de la boca en el moment de produir un so vocàlic i/o consonàntic.
- Integrar la producció aïllada dels sons (fonemes) en la producció d'unitats amb significat (paraules).
- Desenvolupar una imatge mental dels sons (fonemes) i associar-los a una representació gràfica (grafemes).

4. 4 ÀREA LÈXIC- SEMÀNTICA.

El desenvolupament del vocabulari infantil progressa contínuament, produint-se canvis en el aprenentatge de noves paraules.

OBJECTIUS:

- Augmentar el vocabulari.
- Millorar les relacions lèxiques entre paraules del seu vocabulari.
- Reconéixer i localitzar els segments corporals, persones, animals i objectes del seu entorn més pròxim.
- Completar frases amb paraules.
- Reconéixer contraris.
- Realitzar seriacions.

4. 5 ÀREA MORFOSINTÀCTICA

Els processos morfosintàctics fan referència a l'habilitat per comprendre com es relacionen les paraules entre si.

OBJECTIUS:

- Estructurar correctament les oracions.
- Comprendre oracions.
- Expressar-se tenint en compte la concordança gènere i numere.

- Expressar-se utilitzant correctament el temps verbal.

4.6 ÀREA PRAGMÀTICA

La pragmàtica és una disciplina del llenguatge que estudia la interpretació dels diferents enunciats en diferents situacions i contextes.

OBJECTIUS:

- Utilitzar el llenguatge funcionalment.
- Desenvolupar la intencionalitat.
- Ser capaç de reconèixer/expressar sentiments, desitjos i opinions.
- Utilitzar adequadament el llenguatge verbal/no verbal en diferents situacions de comunicació.

5. METODOLOGIA:

Els principis metodològics que regiran la nostra tasca són: el joc, la narració de contes i els interessos del nostre alumnat. Partirem sempre del seu llenguatge i del seu vocabulari més pròxim, oferint activitats associades als aspectes comprensius i expressius del llenguatge. Aquestes seran principalment grupals, encara que en ocasions es farà ús d'un treball més detallat i específic en xicotets grups per poder observar possibles dificultats individuals. Serà convenient canviar d'activitats i materials per mantindre'ls motivats. Les programacions dirigides a l'alumnat d'educació infantil hauran de ser obertes per anar introduint materials reciclats, idees i altres jocs.

Destacarem el concepte d'**escola inclusiva** com un paradigma que ofereix la possibilitat de realitzar una proposta educativa adaptada on tot l'alumnat té l'oportunitat d'interactuar, sent ells

mateixos els protagonistes del seu propi aprenentatge. Per tot allò, s'oferirà una metodologia constructivista (que permeta servir per futurs aprenentatges), significativa (integrat amb els coneixements previs) i funcional (pràctic i aplicable a totes les situacions concretes de la vida quotidiana).

6. TEMPS I ESPAIS:

El temps dedicat als exercicis de motricitat bucofacial, respiració i correcta pronunciació de fonemes no ha de ser molt llarg, doncs es cansen i despisten. Per aquesta raó, les sessions s'han de programar per a les primeres hores del matí i evitar aixina la manca d'atenció i motivació per part del xiquet/a.

Es recomana que les sessions d'estimulació siguen com a mínim dos per setmana i s'estructuraran de la següent manera:

- Primera part: exercicis de relaxació, respiració i bufit, ...
- Segona part: exercicis de pràxies, articulació, onomatopeies, ritme, ...
- Tercera part: aquesta és més lingüística i s'ha de recolçar el vocabulari, la consciència fonològica, la discriminació auditiva, l'estructuració d'oracions, ...

Aquesta estructura es pot dur a terme tant a les **activitats de caràcter grupal**, com als **tallers rotatius** on es preparen diferents activitats que es realitzaran durant un temps determinat perquè tots els grups passen per tots els tallers durant una o varies sessions. Resulten interessants els **Racons del Llenguatge** a l'aula ordinària on pot treballar tant la mestra d'A.L, com la de suport o la pròpia tutora amb un grupet xicotet d'alumnat i amb el material adequat per treballar aspectes de la comunicació i llenguatge més específics. Aquest racó pot incloure: material de bufit com molinets o pilotetes (encara que enguany per qüestions higiènico sanitàries es recomana utilitzar material d'un sols ús com les pilotetes de paper), marionetes, làmines d'imatges i camps semàntiques, seqüències temporals, ...

7. AVALUACIÓ:

Paralelament a la la avaluació que realitze el mestre/a d'Audició i Llenguatge a l'alumnat que até de manera directa, les tutores d'Educació Infantil s'encarregaran d'avaluar i de fer un seguiment de la comunicació i llenguatge de tot l'alumnat amb la col.laboració de la mestra d' A.L. Principalment es proposa l'observació directa i sistemàtica com instrument d'avaluació així com la recogida d'informació

mitjançant escales d'observació . Els registres d'elaboració pròpia permeten valorar d'una manera qualitativa i quantitativa l'evolució de cada una de les àrees que componen el llenguatge.

Encara que s'introdueixen canvis , materials o noves activitats a mesura que es detecten dificultats, al final del curs acadèmic es proposaran modificacions o suggerències que, una vegada siguen valorades, formaran part d'un nou Programa d'Estimulació per el proper curs.

8. ORIENTACIONS PER A LES FAMÍLIES:

Considerem que una verdadera estimulació del llenguatge no pot donar-se sense la implicació activa de la família. És convenient donar-li pautes així com la possibilitat de que expressen dubtes o suggerències per la seua part.

L'estimulació del llenguatge pot començar des del moment en que el xiquet/a naix: recolçant-le amb somriures, animant-le a que continue amb els primers balbucejos, parlant-li al moment del bany, ...

Serà necessari tindre en compte algunes **orientacions generals** com:

* **Preparar al xiquet/a per als aliments sòlids i i la masticació**, d'aquesta manera anirà preparant els músculs que intervenen en el llenguatge. La succió, la deglució i la masticació són funcions necessàries per el correcte desenvolupament del òrgans articuladoris. És important menjar sempre amb la boca tancada, doncs així li obliguem a respirar pel nas.

* **Hem de prestar atenció a l'ús prolongat del xupetí**, doncs pot traure conseqüències físiques com la malformació del paladar. S'aconsella llevar-lo entre els 12 i 24 mesos. El seu abús causa deformacions a la cavitat oral i de la posició dentària. S'ha de tindre cura també amb *“xupar-se el dit”*

* **És necessari cuidar aspectes com la hidratació, l'ús d'un volumen i to adequats al parlar, la neteja nasal, així com la correcta inspiració pel nas i l'expulsió d'aire per la boca.**

* **Respectarem el ritme personal del nostre fill/a** quan s'expressa. No interrompre'l quan conte alguna cosa, ni anticipar la seua resposta encara que tarde en donar-la, així com no angoixar-nos quan apreciem alguna dificultat o alteració en el seu llenguatge.

En aquesta etapa d'aprenentatge, controlarem la nostra pròpia expressió en aspectes com:

- **No utilitzar un llenguatge massa infantil.** Ha de ser clar i adult, utilitzant frases curtes, però que tinguin sentit per al xiquet/a, evitant diminutius, ja que el nostre fill/a ens imitarà i terminarà parlant amb un llenguatge “bebé”.
- De la mateixa manera, **és important vigilar el nostre to de veu.** Si cridem o parlem massa ràpid ens imitarà fent el mateix.
- A l'hora d'expressar-se, **quan utilitze alguna frase incompleta nosaltres la repetirem amb tots els elements**, inclús ampliant la informació que ha aportat. Per exemple, si diu “mamà moto”. Nosaltres direm: “sí, és una moto gris i corre molt. Mira, va per la carretera”.
- **Si el nostre fill/a fa algun error al expressar-se no li farem tornar a dir el missatge reiteradament** (en minuts l'error no desapareixerà) sinó que li oferirem el model correcte sense insistir. Podem utilitzar preguntes del tipus: on vas?, què vols?...per comprendre allò que ha dit.
- **Oferirem un temps determinat d'espera** perquè conteste les nostres preguntes.
- **Farem ús de la correcció indirecta.** En lloc de dir que algo està mal dit oferirem el model correcte . És important que totes les persones que atenen al xiquet/a a l'àmbit familiar compartisquen la mateixa línia d'actuació.
- A més de donar resposta a totes les preguntes que el nostre fill/a ens faça aportant informació variada, **haurem d'estimular-li a reflexionar per si mateixos.** Aprofitarem qualsevol experiència passada o activitat quotidiana i familiar per a establir una conversa amb el xiquet/a: un aniversari, la higiene diària, la compra al supermercat, ...es tracta d'utilitzar estes activitats per anar anomenant els diferents objectes i aportar algunes característiques dels mateixos com on es compren o qui els ven, ...
- **Respecte a la conversa,** és necessari acostumar al xiquet/a a pensar abans de parlar, que sàpiga escoltar i, per descomptat, que siga escoltat. Per això, se li ha d'acostumar a: mirar als ulls quan li parlen, anar quan li criden, no interrompre als altres fins que no hagen acabat, o lo que és lo mateix, assolir que escolte fins al final. No utilitzarem preguntes tancades que solament haja de contestar amb sí/no, sinó preguntes en les que haja de contestar ell/ella amb el concepte. En lloc de dir “vols pa?” direm “què vols?” .
És important modificar i ajustar la parla, s'ha d'utilitzar una entonació més marcada, un ritme més lent, l'ús de pauses i d'oracions gramaticalment correctament elaborades, però amb estructures simples.

Sempre li felicitarem quan s'esforce en parlar amb un aplaudiment, un somriure o una besaeta, un “molt bé” encara que s'haja aproximat al model correcte. És a dir, si intenta dir “vull xocolata” però diu “ul tata” també li recolçarem l'esforç per lo bé que ho ha fet. Per a xiquets i xiquetes més majors, o sense dificultats de l'aprenentatge, demanarem més correcció.

Ampliarem la ment i la curiositat: “Qué està passant?”, “com funciona?”, “qui” “com?...Que el xiquet/a ens conte contes, les seues experiències (què ha dinat al menjador, a què i amb qui ha jugat al pati, ...)

Al contrari, hem d'evitar aquelles preguntes que exigixen o poden agobiar com : vols pa veritat? o...estes bé?

És interessant posar en dubte allò que acaba de dir per que prenga consciència dels errors que acaba de dir provocant d'aquesta manera l'autocorrecció: “és diu Capeducita Doja?”

* **Associació i discriminació auditiva:**

- Reconéixer i imitar sons d'animals, instruments musicals, objectes domèstics i del propi entorn o carrer.
- Nombrar objectes que acaben en un determinat so o lletra: una, dos i tres! Coses que comencen per la /s/ com sol, sabó, sopa, ...
- Paraules encadenades: consistix en anar encadenant paraules de tal forma que l'última síl.laba d'una paraula siga el començament de la següent. Per eixemple, po-ma, ma-pa, pa-per, per-so-na...
- Canteu; aprofiteu cançons escolars i populars, inclús algunes d'actualitat.
- “**Simón diu....**” és un joc per jugar amb tres o més persones. U dels participants és Simón, és a dir, el que dirigix l'acció. La resta ha de fer allò que Simón diu. El truc és a la frase màgic, que és “**Simón diu...**”. Si diu “Simón diu salta”, els jugadors hauran de saltar, en cas contrari quedaran eliminats, si diu simplement “salta”, no saltaran o quedaran igualment eliminats.

* **Ampliació del seu vocabulari i raonament verbal:**

- Jugar al “**veig veig**” per treballar l'evocació de paraules.
- **Nombrar objectes** referits a una categoria: una, dos i tres! Noms de joguets, animals, fruites, ...

- Jugar **“a què fa olor?”** Consistix en posar una sèrie d'objectes o substàncies en diferents pots. A la persona que se li tapen els ulls haurà d'endevinar quin objecte és a través del seua aroma. Podem jugar amb flors, café, canela, fruites, ...
- **“Endevina què és”**: per realitzar este joc és necessari un grup de persones. S'amaga un objecte dins una borsa de tela i ell xiquet/a ha de descriure'l mitjançant el tacte. La resta de participants ha d'endevinar de quin objecte es tracta.
- **Jugar a fer oracions**: partint d'una paraula o imatge, intentem fer frases cada vegada més llargues, per exemple: “El cavall, El cavall és marró, El cavall marró és molt gran i ràpid”...
- **Jugar a explicar** alguna foto o il·lustració, cada vegada amb més detalls, fent més llarga l'explicació. Podem aprofitar per a parlar dels sentiments, allò que li agrada o pot donar-li por.
- **Jugar a preguntar**: causa-efecte i efecte-causa: “Per què ...(accions quotidianes) reguem les plantes?, anem al metge?, posem gasolina al cotxe, ...? Què passaria si no regàrem les plantes o no anarem a comprar, ..? Què hauriem de fer si n'hi haguera foc a casa?
- Jugar a **“Per a què servix...un calcetí, un got, un llapis, ...?”** “Ara has de dir-me una coseta que servisca per a jugar, passejar, beure, escriure, ...”
- **Nombrar contraris**: una, dos i tres! “el tigre és ràpid, el caragol és...lent”
- **Trencaclosques de refranys**: els refranys populars són ben coneguts per les persones més majors. Si estem en grup podem posar tots els refranys tallats per la mitat desordenats damunt una taula. L'objectiu és unir-los i formar el refrany correcte. Després podem explicar entre tots el missatge que vol transmetre.
- * **Els contes**: aquestos fomenten la imaginació del xiquet/a, oferixen històries meravelloses i divertides i desenvolupen les habilitats d'escolta i parla. Utilitzarem llibres d'imatges amb dibuixos vistosos, i que ens facilitarà la identificació dels personatges i les seues accions. Després de la lectura del conte li farem preguntes, li demanarem que invente un altre final per a la història o que el torne a contar a la seua manera,

deixant així que invente noves coses. Podem posar diferents veus als personatges (“ja, ja, jaaaa, va dir la bruixa....”) i emitir onomatopeies, ...(tic-tac, cuac-cuac, ring-ringgggg!!)

*** Bufit i respiració:**

Activitats dirigides a augmentar la capacitat respiratòria:

- fer pompes de sabó.
- bufar molinets amb diferent intensitat.
- bufar veles més a prop o més lluny o fer ballar la flama durant un temps xicotet.
- damunt una taula bufar pilotetes de paper , de cotó o de ping-pong, ...
- sorber amb una pajeta.
- unflar les galtes.

Allò més important és acostumar als xiquets i xiquetes a respirar pel nas, així com tenir una higiene nasal adequada, fent ús del mocador.

8. BIBLIOGRAFIA I RECURSOS WEB:

* *“Cómo hablar con tu bebé. Guía práctica para estimular el lenguaje y reforzar los vínculos afectivos”. Dorothy P. Dougherty. Ed. Paidós.*

* *“Cuentos para hablar. Cuentos para la estimulación del lenguaje oral”. Arriaza Mayas, J. C. (2004) CEPE*

* *“Hablando nos entendemos los dos: guía práctica para padres” . Entha*

* *“Guíainfantil.com”*

* *Canal You Tube “Eugenia Romero.”*

(a aquest canal podeu veure multitud de videos per treballar el llenguatge oral)

* *Canal You Tube “Tamara Chubarovsky”*

(oferix recursos didàctics i terapèutics. Rimes amb moviment i contes)

* www.orientacionandujar.es

* abracitosdepapel.blogspot.com

* burbujadelenguaje.blogspot.com

* audiciontierno.blogspot.com

* elmaravillosomundoaudicionylenguaje.blogspot.com

* siembraestrellas.blogspot.com

* unmardepalabras.blogspot.com

* lasonrisadearturo.blogspot.com

* lapsicogoloteca.blogspot.com

* elsonidodelahierbaalcrecer.blogspot.com

PROGRAMA D'ESTIMULACIÓ DEL LENGUATGE EN INFANTIL
CEIP AUSIÀS MARCH
BENIDORM